KIRK EKÜLÜK ADAM,

PLATON'UN DÜŞÜ

VE

DİĞER HİKÂYELER

VOLTAIRE

BEYOGLU
KİTABEVİ

BEYOĞLU KİTABEVİ
9

KIRK EKÜLÜK ADAM,
PLATON'UN DÜŞÜ VE DİĞER HİKÂYELER
VOLTAIRE

TÜRKÇESİ
İLHAN BURAK TÜZÜN

Yayın Yönetmeni
Hikmet Akyüz

Editör
Hasan Aksakal

Son Okuma
Bilâl Sadi

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Turgut Üneli

©Beyoğlu Kitabevi, 2021

ISBN 978-605-74682-7-7

1. Baskı: Eylül 2021

Kitabın tüm yayın hakları Beyoğlu Kitabevi'ne aittir.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında,
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.
Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

BEYOĞLU KİTABEVİ
Akyüz Kitap Yayıncılık Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti.
Çukur Mh. Demirbaş Sk. No: 6/3
Beyoğlu / İstanbul
www.beyoglukitabevi.com
Sertifika No: 51582

Baskı
Şan Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Hamidiye Mahallesi, Anadolu Caddesi No: 50
Kağıthane-İstanbul
Tel. (212) 289 24 24
Matbaa Sertifika No: 45170

Bu eser Y. Alp Kozanoğlu'nun katkılarıyla yayınlanmıştır.

KIRK EKÜLÜK ADAM, PLATON'UN DÜŞÜ VE DİĞER HİKÂYELER

VOLTAIRE

TÜRKÇESİ

İLHAN BURAK TÜZÜN

BEYOGLU
KİTABEVİ

VOLTAIRE

Modern zamanların en önemli düşünürlerinden biri olan Voltaire (gerçek adıyla François-Marie Arouet) 21 Kasım 1694'te doğmuştur. Hiciv ve eleştiri yüklü zekâsıyla Fransız Aydınlanmasının öncü filozofu olmuştur. Katolik Kilisesini merkeze alarak müesses Hıristiyanlığı eleştirmesiyle ünlenen Voltaire, Fransız Devriminin kültürel temellerini oluşturan isimlerdendir. İfade özgürlüğünü, din ve vicdan özgürlüğünü, kiliseyle devletin ayrışmasını talep eden tüm akımların başlıca referansları olan Voltaire, salt bir felsefeci olmakla yetinmeyip hikâye, şiir, piyes, roman, deneme, tarih ve bilimsel inceleme gibi çok çeşitli türlerde yaklaşık yarım yüzyıl boyunca eserler vermiş, bilgiyi geniş kitlelere ulaştırmayı amaç edinmiştir. Aydınlanmacı monarklarla danışmanlık ve dostluk ilişkisi de kuran Voltaire'den günümüze 20.000'den fazla mektupla birlikte 2000'den fazla kitap ve kitapçık kalmıştır.

Voltaire, Aydınlanma felsefesinin esasını teşkil eden konularda kırk yıl rakip olduğu Jean-Jacques Rousseau'dan birkaç hafta önce, 30 Mayıs 1778'de, Paris'te ölmüştür. Mezarı modern Fransa'nın kurucu babalarının istirahatgâhı Panthéon'dadır.

İLHAN BURAK TÜZÜN

1996 yılında Ankara'da doğdu. 2020 yılı Şubat ayında Hacettepe Üniversitesi Fransızca Mütercim Tercümanlık lisans öğrenimini tamamladı. Şu anda Ankara Üniversitesi Arkeoloji (İngilizce) bölümünde ikinci lisans öğrenimini sürdürmektedir. İlk çeviri kitabı *Homo Informatiks: Bilişim, Matematik ve Mantığın Kesişen Dünyaları*, VakıfBank Kültür Yayınları tarafından 2021 yılı Mart ayında yayınlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Olduğu Gibi Dünya
9

Platon'un Düşü
29

Bababec ve Fakirler
33

Kırk Ekülük Adam
37

Belleğin Serüveni
111

Renkler Hakkında
Hüküm Veren Körler
117

François Marie Arouet de Voltaire

OLDUĞU GİBİ DÜNYA

Babouc'un görüsü, kendi kaleminden

İturiel, dünya imparatorluklarını yöneten meleklerin en önemlilerinden biriydi ve Yukarı Asya departmanından sorumluydu. Bir sabah Ceyhun Nehri kıyısındaki İskit Babouc'un yaşadığı yere indi ve ona dedi ki:

"–Babouc, Perslerin delilikleri ve aşırılıkları bizi öfkelendirdi. Yalnızca cezalandırılacaklar mı, yoksa tamamen yok mu edilecekler, bunun karara bağlanması için Yukarı Asya'nın tüm melekleri dün bir toplantı yaptı. O kente git ve her şeyi incele, sonra da bana dürüst bir hesap vereceksin. Senin raporuna göre karar vereceğim: O kenti adam mı edeceğim, yoksa helak mı!"

"–Ama efendim," dedi tevazuyla Babouc, "ben Pers ülkesinde daha önce hiç bulunmadım; oradan kimseyi de tanımam."

"–Ne âlâ!" dedi melek, "Taraflı olmayacaksın. Hem de bunu yaparken ilahi bir basirete mazhar olacaksın ve hatta buna bir de özgüven ekliyorum ben. Yürü, bak, dinle, gözlemle ve hiçbir şeyden korkma: Her yerde iyi karşılanacaksın."

Babouc devesine bindi ve hizmetkârlarıyla birlikte yola koyuldu. Birkaç günün akabinde, Şinar ovaları yakınında, Hint ordusuyla savaşmak üzere olan Pers ordusuyla karşılaştı. Kenarda duran bir askere doğru yöneldi. Onunla konuştu ve savaşın nedenini sordu:

"–Doğrusu," dedi asker, "hiçbir fikrim yok. Bu beni ilgilendirmez. Benim işim, hayatımı kazanmak için öldürmek ve gerektiğinde öldürülmektir. Kime hizmet ettiğim fark etmez. Hatta yarın Hint cephesine geçsem benim için daha iyi bile olabilir. Çünkü deniyor ki onlar askerlerine günlük yarım drahmiye yakın bakır veriyorlarmış ve bu lanet Pers hizmetinden aldığımızdan fazla eder. Eğer niye savaştığımızı öğrenmek istiyorsan, git komutanla konuş."

Babouc, askere küçük bir hediye verdikten sonra kampın içine girdi. Çok geçmeden komutanla tanıştı ve ona savaşın nedenini sordu:

"–Bunu bildiğimi neden düşündün ki?" dedi komutan, "Benim için ne önemi var bunun? Persepolis'ten iki yüz fersah ötede yaşıyorum ben. Savaşın ilan edildiğini duyduğumda, başka yapacak bir şeyim olmadığından, âdetlerimize uygun olarak hemencecik ailemi terk eder, talihimin ya da ölümümün peşine düşerim."

"–Peki diğer arkadaşlarınız," dedi Babouc, "sizden daha çok şey biliyorlar mı?"

"–Hayır," dedi komutan, "birbirimizi boğazlamamızın arkasında yatan gerçek sebebi baş satraplardan başkası bilmez."

Babouc, şaşkın şaşkın generallerin yanına gitti ve kendini tanıttı. Çok geçmeden samimi bir sohbet havasına girmişlerdi. Nihayet içlerinden biri ona dedi ki: "Asya'yı yirmi yıldır hüzne boğan bu savaş, kökeninde, büyük Pers kralının karısının bir haremağası ve büyük Hint kralının bir makam hizmetlisi arasındaki bir tartışmaya dayanmaktadır. Aralarında bir dareikosun[1] otuzda birine denk düşen bir hak söz konusuydu. Hintlilerin başbakanı da, bizimki de başları dik bir şekilde kendi efendilerinin hakkını savundular. Tartışma ateşlendi. İki taraftan da birer milyon asker sefere yollandı ve her yıl bu orduya dört yüz bin insanın daha katılması gerekti. Ölümler, yangınlar, yıkımlar hâlâ katlanarak devam ediyor; herkes acı çekiyor, eziyet sürüyor. Bizim başbakanımız da, Hintlilerinki de her zaman yalnızca insanların mutluluğunu düşündüklerini söylüyor; ve her söylediklerinde birkaç yıkılmış kent ve birkaç harap olmuş kasaba görüyoruz."

Sonraki gün, barışın sağlanacağına dair bir söylentinin yayılması üzerine Persli ve Hintli generaller savaşmakta aceleci davrandılar. Çok kanlı bir savaş oldu. Babouc yapılan tüm kötülükleri ve iğrençlikleri gördü. Rakibini yenmek uğruna elinden gelen her şeyi yapan baş satrapların hilelerine tanık oldu. Kendi birlikleri tarafından öldürülen subaylar gördü. Kanlı, yırtık, çamurla kaplı birkaç paçavra için arkadaşlarının boğazını kesen askerler gördü. Yaralıları götürdükleri hastaneye gitti; buradaki çoğu asker, Pers kralının yüksek maaşlarla onları iyileştirmesi için tuttuğu kimselerin insanlıkdışı umursamazlıkları dolayısıyla son nefesini vermekteydi.

---

1. Dareikos: MÖ 551 yılından itibaren Persler tarafından darbedilen 8,42 gram ağırlığındaki altın sikke. MÖ 350'lere dek Akdeniz havzasındaki ticari ilişkilerde kullanımda kalmıştır –ed.n.

"–Bunlar insan mı," diye bağırdı Babouc, "yoksa gaddar hayvanlar mı? Ah! Adım gibi biliyorum ki Persepolis yok edilecek."

Bu düşünceler içinde, Hint cephesine geçti. Kendisine vaat edildiği üzere, Perslerde olduğu gibi, burada da hoş karşılandı. Ama kendisini dehşete düşüren aşırılıkların aynısını orada da gördü.

"–Of, of!" dedi kendi kendine, "eğer melek İturiel Persleri helak edecekse, Hintlilerin meleğinin de Hintlileri helak etmesi gerekir."

İki cephede de ne olup bittiği hakkında daha da ayrıntılı bilgi edinince, onu hem şaşırtan hem de sevindiren; cömert, yüce ruhlara yakışır, insancıl eylemlerden de haberdar oldu.

"–Anlaşılmaz insanlar," diye bağırdı, "bunca alçaklığı ve bunca yüceliği, bunca erdemi ve bunca kötülüğü nasıl tek bir vücutta taşıyorsunuz?"

Gelgelelim, barış ilan edildi. Her ikisi de zafere ulaşamayan, ama zaten tek dertleri olabildiğince insanın kanını akıtmak olan ordu liderleri, ödüllerini almak üzere saraylarına döndüler. Her yerde barış kutlanıyor, erdemin ve bereketin yeryüzüne geri dönüşü duyuruluyordu.

"–Tanrı'ya çok şükür," dedi Babouc, "Persepolis saf masumiyetin mekânı olacak. Bu kötü meleklerin arzu ettiği gibi helak edilmeyecek. Gecikmeden, Asya'nın bu güzel başkentine gidelim!"

Bu büyük kente, eski kapısından girdi Babouc. Bu kapı çok barbarca bir görünüşe sahipti ve kabalığı insana tiksinti veriyordu. Kentin bu kısmı, ilk kurulduğu zamanlardan kalma bir tat veriyordu insana. Moderne kıyasla eski olanı öven insanların tutuculuğuna rağmen, itiraf etmek

gerekir ki, hangisi olursa olun ilk denemeler her zaman yavandır.

Babouc her iki cinsiyetten de en pis ve en çirkin insanların olduğu bir kalabalığa karıştı. Bu kalabalık, geniş ve karanlık bir alan içerisinde sersem sersem geziniyordu. Bu gürültü kargaşayı ve bazı insanların oturmak için diğerlerine para verdiğini görünce, hasır sandalyelerin satıldığı bir pazarda olduğunu düşündü. Çok geçmeden, birçok kadının dizleri üzerine çöktüğünü ve önlerine bakar göründüklerini ama aslında kenardaki adamları süzdüklerini görünce bir tapınakta olduğunu anladı. Acı, boğuk, vahşi ve uyumsuz sesler kubbede yankılanarak, tıpkı Pikton ovalarındaki yaban eşeklerinin onları çağıran kornete anırdıklarında çıkardıkları kötü seslere dönüşüyordu. Kulaklarını kapatmıştı; ellerinde kazma ve küreklerle birtakım işçilerin içeri girdiğini gördüğünde gözlerini ve burnunu da kapatmaya hazırlandı. İşçiler büyük bir taşı yerinden oynattılar ve toprağı sağa sola küreklerle atmaya başladılar; iğrenç bir koku gelmeye başladı. Nihayet açtıkları oyuğa bir ölüyü yerleştirdiler ve taşı yeniden üstüne koydular.

"–Ne!?" diye bağırdı Babouc, "Bu insanlar ilahlarına tapındıkları yere mi gömüyor ölülerini! Ne! Bunların tapınakları kadavralarla döşeli! Persepolis'i mahveden şu ölümcül hastalıklara şaşmamak lazım. Bu ölülerin ve aynı mekâna sıkış tepiş giren bunca insanın kokuşmuşluğu bütün bir yeryüzünü hasta etmeye yeter. Ah! Ne berbat bir kent bu Persepolis! Muhtemelen meleklerin burayı yok etmek istemelerinin nedeni, buraya daha iyi bir kent inşa etmek ve içini daha az pis ve daha iyi ilahi ve ezgiler söyleyen kimselerle doldurmak. Takdir-i İlahinin elbet bir hikmeti vardır; bırakalım yapsın."

Güneş tepeye varmak üzereydi. Babouc akşam yemeği için kentin öbür ucuna gitmeliydi, çünkü ordudaki

subaylardan biri, eşine ulaştırması için kendisine birkaç mektup vermişti. Gitmeden evvel Persepolis'te birkaç tur attı. Daha iyi yapılmış ve daha iyi süslenmiş, kibar insanlarla dolu ve ahenkli müziklerin yankılandığı başka tapınaklar gördü. Kötü yerleştirilmiş olmalarına rağmen güzellikleriyle göz dolduran çeşmeler, Perslere hükmetmiş en iyi kralların bronzdan heykellerinin olduğu meydanlar gördü. Ama kimi meydanlardaysa insanların şöyle bağırdığını duydu:

"–Sevgili kralımızı burada ne zaman göreceğiz?"

Nehrin üstündeki muhteşem köprülere, kullanışlı ve göz alıcı iskelelere, sağlı sollu inşa edilmiş saraylara; içerisinde binlerce yaşlı, yaralı ve muzaffer askerin ordular tanrısına şükrettiği devasa yapıya hayran kaldı. Nihayet kendisini birkaç düzgün insanla birlikte yemeğe bekleyen kadının evine ulaştı. Ev temiz ve süslü; yemek lezzetli; kadın genç, güzel, esprili ve sempatik; beraberindekilerse kadının saydığı kimselerdi. Babouc bir an kendi kendine şöyle dedi:

"–Melek İturiel dünyaya hiç dikkatle bakmamış olmalı, yoksa bu şahane kenti neden yok etmek istesin ki?"

Gelgelelim, başta sevgi dolu bir şekilde kendisine kocasıyla ilgili haberleri soran kadın, yemeğin sonlarına doğru genç bir büyücüyle daha sevgi dolu bir şekilde konuştu. Bir adliye memurunun, karısının huzurunda, bir dula şen şakrak bir şekilde yakınlık gösterdiğini gördü. Bu rahat kadınsa, bir eli adliye memurunun boynundayken diğer elini de çok yakışıklı ve mütevazı bir gence uzatmaktaydı. Bu arada davetlilerden biri, adliye memurunun karısının patronuydu ve çok geç gelmişti. O gelince adliye memurunun karısı kalkıp onunla konuşmak için yan odalardan birine geçti. Patron güzel konuşan bir adamdı ve kadına odada öyle tatlı öyle coşkulu şey-

ler söyledi ki, kadın geri geldiğinde, gözleri dolu, yanakları al al, sesi titrekti.

Böylece Babouc, İturiel'in haklı olabileceğinden korkmaya başladı. Sahip olduğu güven verme yeteneği sayesinde aynı gün kadının sırlarını da öğrendi. Kadın, büyücüye karşı beslediği arzuları itiraf etti ve kendi evinde gördüğü şeylerin benzerlerinin Persepolis'teki bütün evlerde bulunduğunu söyledi. Babouc böylesi bir toplumun varlığını sürdürmemesi gerektiğini anladı. Kıskançlık, anlaşmazlık, intikam; bunlar bütün bu evleri mahvediyor olmalıydı ve bu durumda kan ve gözyaşı hiçbir zaman buradan eksik olmazdı: Eşler kadınlarının sevgililerini öldürür ya da onlar tarafından öldürülürlerdi. Sonuç olarak İturiel, böylesi ardı arkası kesilmeyen fesatlıklarla dolu bu kenti bir an önce helak etmekle oldukça iyi bir iş yapmış olurdu.

Tam bu dehşet verici düşüncelere dalmıştı ki, kapıya siyah montlu, ciddi görünüşlü bir adam geldi ve nazikçe genç adliye memuruyla görüşmek istediğini söyledi. Adliye memuru yerinden kalkmadan, adamın yüzüne bile bakmadan, kibirli ve ilgisiz bir şekilde birkaç kâğıt verdi ve adamı gönderdi. Babouc gelen adamın kim olduğunu sordu. Evin hanımı alçak sesle şöyle dedi:

"–Kentin en iyi avukatlarından biridir. Elli yıldır bu işle uğraşıyor. Yirmi beş yaşında ve yalnızca iki gündür hukuk satrapı olan bu adliye memuru, davalarından birinin özetini daha incelemeden kendisine verdi."

"–Bu acemi genç," dedi Babouc, "bir yaşlıya fikir danışarak bilgece davranmış. Ama neden hükmü verecek olan kişi bu yaşlı adam değil?"

"–Dalga mı geçiyorsunuz?" dedi kadın, "zahmetli ve aşağı kademe işlerde yaşlanan kişiler hiçbir zaman saygın-

lık kazanamaz. Bu genç adamın büyük bir sorumluluğu var çünkü babası çok zengin ve burada adaleti sağlama hakkı bir çiftlik evi gibi satın alınır."

"–Ah töreler! Ah makus kent!" diye bağırdı Babouc, "İşte düzensizliğin doruğu; yargılama hakkını satın alanlar kuşkusuz kendi yargılarını da satarlar. Burada gördüklerim adaletsizliğin dibinden başka bir şey değil."

Babouc acısını ve şaşkınlığını bu şekilde dile getirince, ordudan daha o gün dönmüş olan genç bir savaşçı ona dedi ki:

"–Cübbe işlerinin satılmasını neden istemiyorsunuz? Örneğin ben, komuta ettiğim iki bin kişinin başında ölüme meydan okuma hakkını satın aldım. Kızıl kıyafetlerle otuz gece üst üste toprakta yatmak ve acısını hâlâ hissettiğim iki ok yarası almak için bu sene kırk bin altın dareikos verdim. Eğer ben hiç görmediğim Pers imparatoruna hizmet etmek için bir servet harcadıysam, cübbe satrapı bayım da savunma avukatlarıyla görüşme yapma zevkine erişmek için bir ödeme yapabilir."

Öfkelenen Babouc, savaş ve barışın itibarını açık artırmaya çıkaran bu ülkeyi içten içe suçlamaktan kendini alıkoyamadı. Sonuç olarak, bu insanların savaşı ve yasaları kesinlikle bilmediklerine ve melek İturiel bu insanları helak etmese bile onların bu iğrenç yönetimle kendi kendilerine yok olacaklarına karar verdi.

Düşüncesi olumsuz yöne gitmeye devam ediyordu ki, şişman bir adam geldi ve herkesi içtenlikle selamlayarak genç subaya yaklaştı ve dedi ki:

"–Size ancak elli bin altın dareikos borç verebilirim, çünkü imparatorluk vergisi bu sene bana üç yüz bin kazandırdı."